

ACTA MILITARIA

INFORMATOR NIEZRZESZONYCH KOLEKCJONERÓW AMUNICJI STRZELECKIEJ

EGZEMPLARZ BEZPŁATNY

1/2004 (1)

Acta Militaria – to w okresie cesarstwa rzymskiego księgi służbowe (rejestry) w których skrupulatnie zapisywano aktualną liczbę ludzi pod bronią, na urlopiach oraz notowano pobory legionistów.

KONTAKT:
e-mail: acta_militaria@wp.pl

Drodzy czytelnicy!!!

Witam serdecznie wszystkich tych, do których dotarło to pismo mam nadzieję, że nie czynie tego ostatni raz.

Moją ideą było stworzenie czasopisma, które zrzeszałoby pod swoimi skrzydłami wszystkich tych, dla których kolekcjonowanie amunicji strzeleckiej jest wspaniałym hobby a nie przyczynkiem do wzbogacenia się (sprzedaż złomu) i terrorystycznymi zapędami (odzysk mat. wyb.).

O czym będziemy pisać? Na pewno dużo tematów związanych ze znakowaniem amunicji, trochę rzeczy związanych z prezentacją poszczególnych kalibrów, pozatym ciekawostki i inne wartościowe rzeczy potrzebne kolekcjonerowi z naszej branży.

Chciałbym zaprosić do współpracy osoby, które mają chęć dzielić się swoją wiedzą z tej dziedziny (niestety tylko charytatywnie ☺).

Jeśli macie jakieś pytania, znacie odpowiedzi, poczuliście w sobie talent pisarski, chcecie coś ogłosić, łamy tego pisma stoją otwarte dla was.

melon

Nabój karabinowy 8 mm x 50R Mannlicher

Wstęp

W czerwcu 1886 r. rząd Austro-Węgierski przyjął na wyposażenie swej armii karabin Mannlichera kalibru 11 mm. Broń ta posiadała innowacyjne rozwiązania, jakimi były dwutaktowy zamek oraz stały pudełkowy magazynek umieszczony w pobliżu środka ciężkości, zasilany za pomocą ładowników.

Karabin ten pomimo nowych rozwiązań technicznych już w momencie wprowadzenia na uzbrojenie był przestarzały koncepcyjnie. Używał on, bowiem amunicji kalibru 11 mm M/77 Werndla z ołowianym pociskiem oraz ładunkiem prochu czarnego, wynikiem, czego były mierne wyniki balistyczne w porównaniu z bronią, którą zaczęto wtedy wprowadzać w innych wiodących armiach państw europejskich.

Odkrycie prochu bezdymnego przez francuskiego chemika Paula Vieilla pozwoliło na zapoczątkowanie rozwoju broni o mniejszym kalibrze (ok. 8 mm) oraz znacznie podniosło prędkość wylotową pocisku. Dlatego też pomimo tej decyzji o kontynuowaniu użycia amunicji kalibru 11 mm podjętej przez arcyksięcia Rudolfa będącego jeszcze wtedy, przed swą tragiczną śmiercią na stanowisku Głównego Inspektora Wojsk Lądowych, prowadzono eksperymenty z małokalibrową amunicją.

W wyniku tych badań opracowano nowy nabój karabinowy przyjęty na uzbrojenie wraz z kb Mannlichera wz.1888, który był nieznaczną przeróbką poprzedniego modelu wz.1886.

Nabój ten (8x50 R Mannlicher) stanowił podstawowe wyposażenie armii Austro-Węgierskiej i Bułgarskiej podczas I i II Wojny Bałkańskiej (1912-1913) oraz w okresie I Wojny Światowej (1914-18). Znajdował się również na wyposażeniu wielu państw dosłownie na całym świecie, które uzbrojone były w konstrukcje Mannlichera.

W okresie międzywojennym był nadal używany przez armie austriacką, węgierską, bułgarską. Znalazł się również na wyposażeniu Wojska Polskiego i w armii czechosłowackiej oraz włoskiej, które przez pewien okres użytkowały broń pochodzenia austriackiego. W armii włoskiej miało to miejsce nawet do początkowego okresu II WŚ.

Historia naboju karabinowego

8 mm x 50R Mannlicher

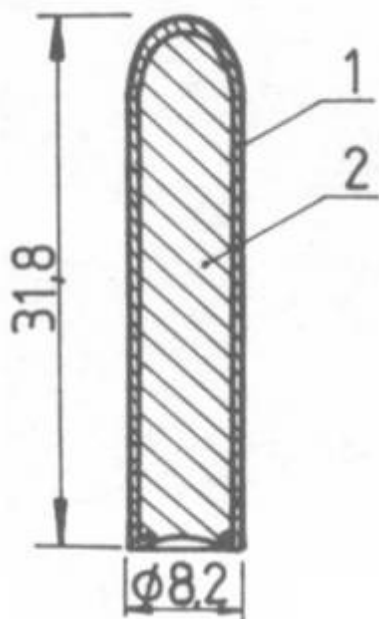
Nowy nabój otrzymał oznaczenie 8x50R Mannlicher M/88 (niektóre źródła sugerują, że oznaczenie naboju elaborowanego czarnym prochem brzmiało 8.2x52R). Nabój posiadał mosiężną łuskę o butelkowym kształcie z wystającą kryzą. Podczas I WŚ z powodu braków surowcowych podjęto również produkcję łusek stalowych, platerowanych miedzią. Wyposażony był w splotkę (charakterystyczne wypukłe dno) typu Berdan, w gnieździe splotki znajdował otwór z centralnym zapalaniem (patent Rotha).

Materiałem miotającym w przeciwieństwie do opracowanych w tym czasie naboju, był nadal ładunek prochu czarnego (dymnego) w ilości 4,0 g. Zapewniało to w efekcie pociskowi płaszcwowemu uzyskanie prędkości początkowej ok. 530 m/s. W dwa lata później w roku 1890, nabój zmodernizowano wprowadzając jako ładunek miotający specjalnie opracowany proch półdymny (proch amonowy ?), zmieniając oznaczenie na M/90.

W 1893 r. dokonano kolejnej modernizacji wprowadzając już tym razem ładunek prochu bezdymnego o sygnaturze No.5 w ilości 2,7 g. Dzięki temu zabiegowi prędkość początkowa pocisku wzrosła do 620 m/s. Tak zmieniona amunicja otrzymała oznaczenie M/93.

Pocisk zwykły M/88

Pocisk przyjęto na uzbrojenie w 1888 r., nie uległ on później żadnym zmianom pomimo modyfikacji samego naboju, stąd też jego oznaczenie M/88. Pocisk o kształcie tępgłowicowym posiadał rdzeń ołowiany (97% ołowiu, 3%

antymonu) w płaszczu z miękkiej stali. Masa pocisku wynosiła 15,8 g.

Pociski produkcji austriackiej z płaszczem stalowym były dodatkowo natłuszczone, co miało je chronić przed korozją. Podczas I WŚ wytwarzano również pociski z płaszczem melchiorowym oraz stalowym platerowanym miedzią lub melchiorem.

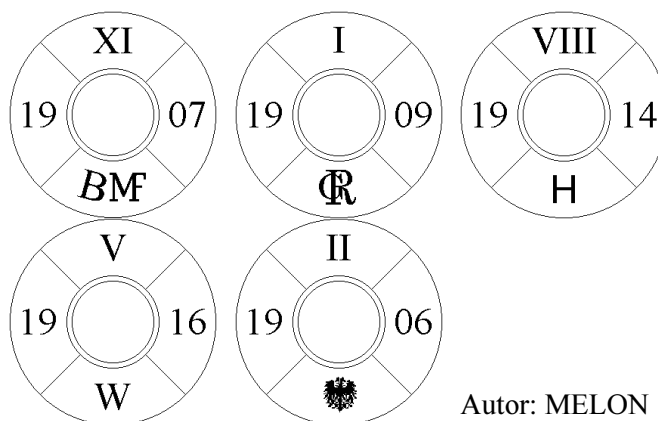
Austriacka amunicja wojskowa znakowana była za pomocą podziału dna łuski na cztery sektory za pomocą pionowych kresek. W systemie tym na godzinach 9 i 3 umieszczany był pełen rok produkcji łuski, zaś na godzinie 12 umieszczano miesiąc wyrobu, zapisywany w postaci liczb rzymskich.

Kodowana nazwa producenta łusek lub wytwórcy mosiądzu na łuski była umieszczana na godzinie 6.

Kody producentów łusek:

BMF Berndsorfer Metallwarenfabrik, Berndorf
 K&C Keller & Company, Hirtenberg
 E Enzesfeld (huta mosiądzu)
 GR Georg Roth, Wiedeń
 H Hirtenberger Patronen-Zundhütchen u. Metallwarenfabrik AG, Hirtenberg
 NW Neurath Wien (huta mosiądzu)
 SB Sellier&Bellot, Praga (do 1918 r.)
 W Manfred Weiß Patronenfabrik, Budapeszt
 „dwugłowy orzeł” Wollersdorf Munitionsfabrik, Wiedeń

Przykłady znakowań amunicji typu 8x50R Mannlicher według podanego wyżej schematu

Autor: MELON

STARLINE

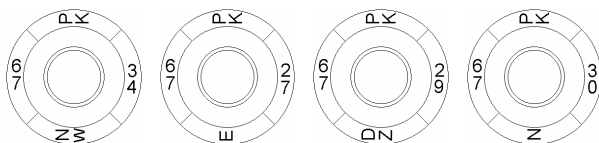
= Łuska mosiężna   = Łuska platerowana

<p>.30 Mauser</p> ☐	<p>7,62 Tokarev</p> ☐	<p>.32 H&R Mag.</p> ☐	<p>.32-20 Win.</p> ☐	<p>.380 Auto</p> ☐	
<p>.38 Sh. Colt</p> ☐	<p>9mm Makarov</p> ☐	<p>9mm Para</p> ☐	<p>9mm Luger</p> ☐	<p>9 x 21</p> ☐	<p>.356 Team S&W</p> ☐
<p>.357 SIG</p> ☐	<p>9mm Largo</p> ☐	<p>9mm Super Comp</p> ☐	<p>.38 Super Comp</p> ☐	<p>.38 Super</p> ☐	
<p>.38 Super</p> ☐	<p>.38 SUPER P</p> ☒	<p>.38 Lg. Colt</p> ☐	<p>9mm Win. Mag.</p> ☐	<p>.38 Special</p> ☐	<p>.38 SPL P</p> ☐
<p>.38 S&W</p>	<p>.357 Magnum</p> ☒	<p>.40 S&W</p> ☒	<p>.400 Cor Bon</p> ☐	<p>.44 S&W Russ.</p> ☐	<p>10mm Auto</p> ☐
<p>.44 S&W Spl.</p> ☐	<p>10mm Magnum</p> ☐	<p>.41 S&W Mag.</p> ☐	<p>.414 Super Mag.</p> ☐	<p>.44 Magnum</p> ☒	<p>.44 Auto Mag.</p> ☐
<p>.38-40 Win.</p> ☐	<p>.44-40 Win.</p> ☐	<p>5-in-1 blank</p> ☐	<p>.445 Super Mag.</p> ☐	<p>.45 Auto</p> ☐	<p>.45 AUTO P</p> ☐
<p>.45 Super</p> ☐	<p>.45 S&W Schofield</p> ☐	<p>.45 Win. Mag.</p> ☐	<p>.45 Colt</p> ☐	☐ Hagl ☒	
<p>.454 Casull</p> ☐	<p>.460 Rowland</p> ☐	<p>.45-70 Govt.</p> ☐	<p>.45-2,6" Basic</p> ☐	<p>.50 Actin Expr.</p> ☐	

Amunicja kalibru 8x50R Lebel produkcji polskiej

Firma „Pocisk” produkowała również amunicję francuską typu **8 mm x 50 R Lebel**, przeznaczoną zarówno do broni ręcznej jak i maszynowej. Produkcja ta trwała od początku lat dwudziestych przez cały okres międzywojenny do momentu wybuchu II WŚ, zaspakajając całkowicie zapotrzebowanie w tej materii. System znakowania tego naboju był w układzie graficznym podobny do znakowania francuskiego, co wymuszone było niejako przez ukształtowanie dna łuski. Dno łuski posiadało, bowiem wytoczony rowek, w który miały wchodzić szczyty pocisków ostrołukowych, by nie nakłuwały przypadkowo splotki w rurowym magazynku karabinu Lebela wz.1886. Łuska była znakowana w systemie 90° z podziałem na sektory, ze względu na małą ilość miejsca sygnatury wybijano na obwodzie łuski w pionie, umieszczając litery i cyfry jedna nad drugą. Wśród oznaczeń na godzinie 12 znajdował się kod producenta „PK”, na godzinie 6 wybijano kod huty dostarczającej mosiądz. Na pozycji pola 3h umieszczano końcówkę roku produkcji, na 9h znajdował się kod materiałowy „67”.

Wytwarzana przez zakłady ostra amunicja „lebelowska” z pociskiem D nie posiadała żadnych

znakowań barwnych w wyjątkiem uszczelnienia splotki i styku pocisku z łuską lakierem koloru wiśniowego, co jednak nie było jak się wydaje żadną wskazówką do określenia stosowanego typu pocisku. Wyjątkiem była tu amunicja ślepa z przeznaczeniem do karabinów, gdzie drewniany pocisk był malowany w kolorze niebieskim (ewentualnie czarnym), a wokół splotki malowano obwódkę w kolorze szarym.

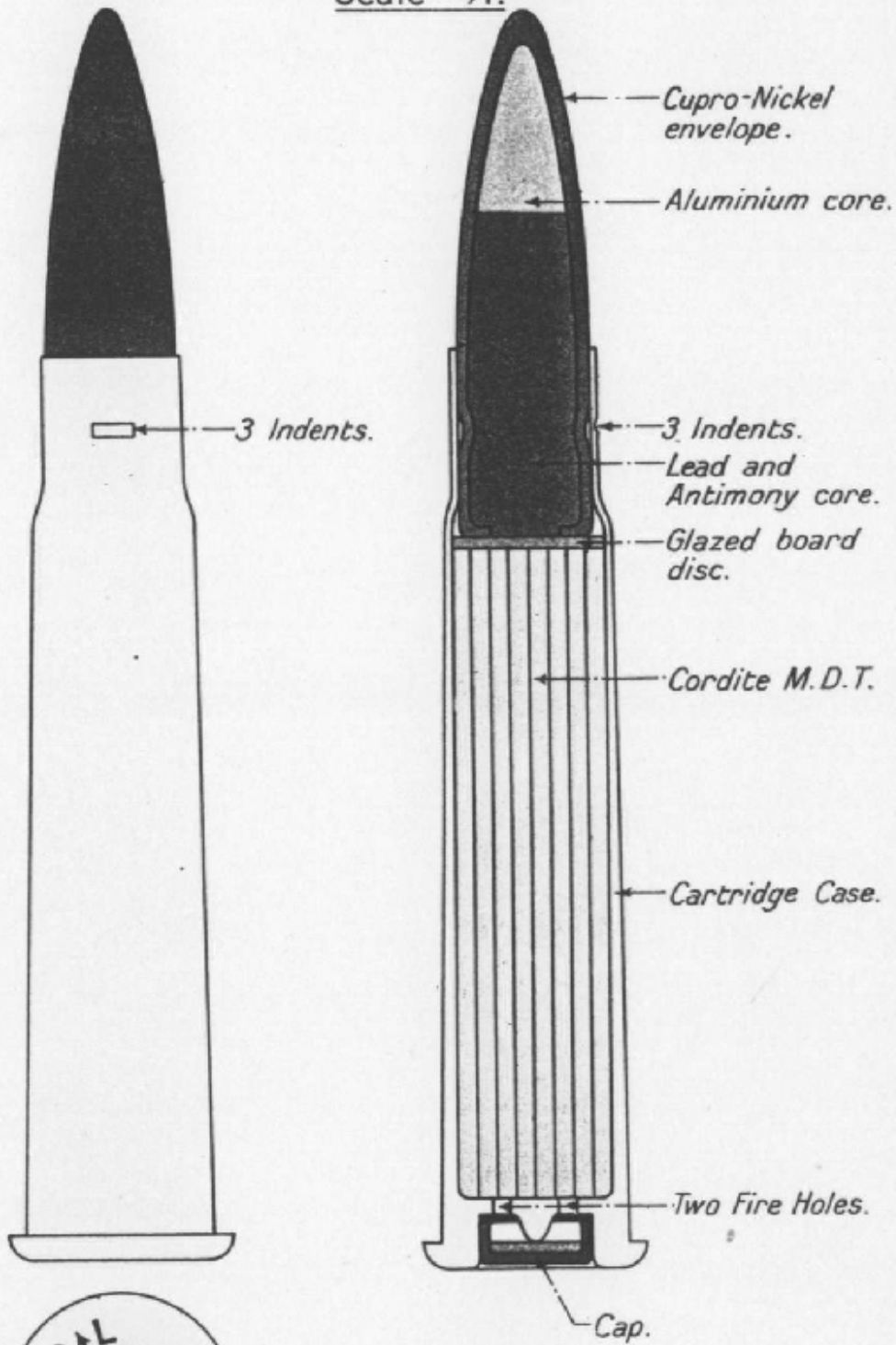
Zakłady „Pocisk” pod koniec lat dwudziestych wytwarzały również amunicję izbową kalibru 7,92 mm Mauser i 8 mm Lebel przeznaczoną do strzelań szkolnych i wzorowaną na podobnej amunicji austriackiej kalibru 8 mm Mannlicher. Oznaczenia na tych łuskach były identyczne jak na amunicji ostrej produkowanej przez tę firmę. Amunicja ta zastała jednak wkrótce wyparta przez amunicję kalibru 5,6 mm jako tańszą w eksploatacji i łatwiejszą w użytkowaniu

W.W.A.K. wykonała również w 1925 r. dużą partię łusek do amunicji Lebela (8 mm x 50 R). Znakowanie tych naboji odbiegało niejako od dotychczas stosowanych oznaczeń na amunicji produkcji polskiej, być może dlatego że miała być przeznaczona jak większość produkowanej w fabryce amunicji do broni maszynowej i na płaskim dnie łuski (w odróżnieniu od naboji produkowanych przez firmę „Pocisk”) można było pozwolić sobie na więcej. Na godzinie 12 znajdował się pełny skrót nazwy producenta „W.W.A.K.”, na dole zaś (6h) znajdowała się nazwa umiejscowienia zakładów „WARSZAWA”. Dalej już standardowo na 3h umieszczona była końcówka roku produkcji „25” oraz na 9h wybijano kod materiałowy „67”.

**CARTRIDGE, S. A., BALL, .303 INCH.
MARK VII.**

Scale = 2/1.

PLAN OF BASE.